

ția emisă de „ordo coloniae” în cinstea împăratului Volusianus (Al. Popa—Al. Aldea, „Colonia Aurelia Apulensis Chrysopolis”), ce completează și precizează istoria orașului din perioada anterioară pășirii romane. În mod surprinzător, acum, orașul Apulum apare cu epitetul de Chrysopolis (oraș bogat în aur), ceea ce îi certifică, o dată mai mult, importanța economică.

Studiile cu privire la istoria artelor, din paginile următoare se îndreaptă spre cele mai semnificative monumente și momente istorico-artistice. În această ordine de idei, I. Șerban aduce în discuție un caz interesant din arhitectura Transilvaniei medievale, „Biserica reformată din Cetatea de Baltă”.

Preocuparea constantă a lectorului univ. N. Edroiu în privința răscoalei țărănilor transilvăneni din anii 1784—1785 se îndreaptă acum spre o temă nouă, aceea a „Răscoalei lui Horea în folclorul românesc”. Firul roșu al studiului demonstrează că în zona Munților Apuseni jertfa eroilor de la 1785 devine o chemare înflăcărată la lupta pentru eliberarea de sub jugul exploatații sociale și naționale. Exemplele din culegerile de folclor ce circulau în Transilvania și dincolo de Carpați ilustrează dragostea celor mulți și năpăstuiți pentru eroii care au sfârșit atât de tragic la Alba Iulia.

Închinat, după cum arătam mai sus, memoriei lui Avram Iancu, era normal ca în paginile sale volumul să cuprindă și o suită de medalioane biografice închinată unor personalități a căror activitate s-a desfășurat în strinsă legătură cu cea a „Craiului munților”: Gh. Anghel „Petru Dobra un prefect martir al revoluției de la 1848 din Transilvania” și „Nicolaie Solomon prefect de Hațeg și Hunedoara”; E. Hulea, „Ion Buteanu” și „Simion Balint”; I. Olteanu, „Momente din activitatea prefectului Cimpiei, Nicolaie Vlăduțiu”; P. Baciuc, „Vasile Moldovan”. Fie că au căzut la datorie, fie că au reușit să activeze și după evenimentele revoluționare din anii 1848—1849, prefectii și tribunii Iancului au înscris o pagină luminoasă în istoria luptei naționale.

Mișcarea memorandistă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea a atras în circuitul ei o seamă de intelectuali transilvăneni. Folosind surse documentare inedite și în primul rând notițele biografice păstrate în arhiva secției Unirii din Alba Iulia, N. Josan prezintă sub toate aspectele portretul memorandistului Rubin Pațiția, participant activ la Memorandum, judecat la Cluj alături de ceilalți promotori ai mișcării, condamnat pentru activitatea sa, considerată periculoasă.

Studiile de etnografie și artă populară încheie prima parte a publicației de care ne ocupăm. Citeva din „Țesăturile populare românești pentru împodobirea interiorului din zona Alba”, semnalate de O. Pernicek, contribuie la cunoașterea unor aspecte legate de confecționarea acestor piese create cu pricepere și îndeminare de minile harnice ale femeilor din satele județului Alba.

Comunicările și notele constituie al doilea capitol al volumului „Apulum” X. Tematica variată a acestor materiale scurte vizează în primul rând arheologia și istoria românească. Problema importurilor romane din ținuturile nord-dunărene este readusă în discuție de prof. univ. D. Berciu („Un import roman dintr-o așezare geto-dacă în cimpia Munteniei”) conștient dintr-o atașă de bronz profilată și decorată. Analogiile cu piese similare și cronologia vaselor cu asemenea atașe permit plasarea descoperirii în nivelul ultim al locuirii gete, cronologic piesa încadrându-se în secolul I î.e.n. Intensa circulație monetară atestată la nordul Dunării și după transformarea în provincie imperială este ilustrată de cercetătorii E. Chirilă—N. Gudea („Descoperiri monetare antice în Banat”), E. Chirilă—I. Piso („Descoperiri monetare antice în Transilvania (X)”), prezentare a citorva tezaure și descoperiri izolate de monede republicane și imperiale apărute în Banat și la Vețel (Micia), cunoscută în antichitate ca o înfloritoare așezare civilă și militară. De urmele populației românești din timpul feudalismului timpuriu (sec. IX—XII) în localitățile de pe valea Mureșului, se ocupă M. Blăjan în articolul „Așezările feudale timpurii din satele Turdaș și Asinip (jud. Alba)”.

Începând cu acest număr colegiul de redacție a reintrodus rubrica de Cronică a cărei utilitate este determinată de necesitatea prezentării celor mai de seamă reprezentanți din istoria și cultura județului a căror activitate este remarcată de mai multă vreme, ei aducându-și aportul dezinteresat la renumele științei românești și implicit la dezvoltarea colecțiilor muzeului din Alba-Iulia.

Trebuie să arătăm în încheierea acestei prezentări că apariția celui de al X-lea număr al publicației muzeului din Alba Iulia constituie și o aniversare. „Apulum” și-a creat un prestigiu binemeritat atât în țară cât și în străinătate. Paginile sale au fost și vor rămâne deschise tuturor celor care „sine ira et studio” își aduc prețioasa lor contribuție la afirmarea permanentă a științei istorice românești.

Vasile MOGA

NOTE DE LECTOR

Începând de anul acesta, „Revista muzeelor” primește pentru biblioteca sa documentară publicația bilunară „INFORMATIUNS UNESCO”, care prezintă în paginile sale, pe scurt, numeroase și inte-

resante realizări privind muzeele și monumentele din întreaga lume.

Din nr. 3, pe aprilie a.c., spicuim pentru cititorii revistei noastre numai două dintre ele :

MĂSURI PENTRU PĂSTRAREA ȘI VALORIFICAREA PATRIMONIULUI

Din inițiativa guvernului din Bahrein, pe insulă se organizează un nou muzeu și se va elabora o legislație pentru protejarea monumentelor, punându-se capăt unei situații regretabile de jefuire a patrimoniului.

Situat la încrucișarea drumurilor dintre Africa și Asia, Behreinul a jucat un rol important în difuzarea artei și gândirii islamice. Din păcate, ca urmare a expansiunii urbane și industriale, în fiecare zi dispar edificii și măturii importante pentru istoria insulei, arta și tehnicile sale tradiționale. „*Din pricina lipsei unei protejări adecuate, una din cele mai vaste necropole din epoca bronzului, descoperită recent, este jefuită sistematic* — relatea domnul Michel Ecohard, expert al UNESCO, sosit în insulă la cererea guvernului pentru organizarea unui nou muzeu — și alte bogății arheologice sînt amenințate de o soartă asemănătoare”.

Muzeul ce se va amenaja va cuprinde o secție arheologică prin intermediul căreia se vor elucida diferitele influențe, care s-au succedat din epoca de piatră pînă în perioada islamică: cele ale akkadienilor, babilonienilor, asirienilor, Kassiților și ale culturii din valea Indusului. O secție etnografică, rezervată vieții tradiționale de pe insulă, va cuprinde: locuințe, costume, arte și meserii, inclusiv construirea de ambarcațiuni, precum și tehnicile folosite de pescuitorii de perle. Cea de a treia, secția prezent-viitor, va fi consacrată evoluției industriale a țării și integrării sale în lumea modernă.

PRIMA CARTE MAGHIARĂ

R. P Ungară aniversează în acest an 500 de ani de la tipărirea primei cărți pe teritoriul său.

Cu acest prilej, editura „Magyar Helicon” din Budapesta a tipărit o ediție-facsimil a acestei cărți, al cărei original intitulat „Chronica Hungarorum” a ieșit de sub teacurile lui Andreas Hess, tipograf din Buda, la data de 5 iunie 1473, deci la 18 ani după Biblia lui Gutenberg. Lucrarea este compusă din 70 de foi imprimate cu caractere latine uniforme și rotunjite. Spre deosebire de majoritatea cronicelor medievale, care încep cu facerea lumii, „Chronica Hungarorum” reprezintă un text trunchiat: ea începe cu întâmplările lui Noe precedate de cuvîntul latin „porro” (urmare), continuînd cu evenimentele istoriei maghiare pînă la alegerea lui Matei Corvin ca rege al Ungariei în 1458 și luptele duse de acesta, cronică oprindu-se la anul 1467.

Exemplarele acestei cărți, extrem de rare, au decis tipărirea acestui facsimil sub patronajul comisiei naționale pentru UNESCO.

* * *

„IZVESTIA” — 6 aprilie 1973: Arheologii sovietici au descoperit în Valea Sukhandaria, în Uzbekistan, un tezaur în valoare de 1 milion de ruble, care datează din epoca dinastiei Kușan.

După estimările specialiștilor, tezaurul a fost îngropat cu 18 secole în urmă. El este compus din cca 100 obiecte din aur, mai ales brățări și coliere

ornate cu pietre prețioase și desene ce reprezintă dragoni.

Ziarul „Izvestia” precizează că studiul dinastiei Kușan se află printre problemele care preocupă UNESCO.

* * *

O NOUĂ METODĂ DE DATARE

„SCIENCE ET Avenir” — decembrie 1972: O nouă metodă de datare a resturilor organice permite precizarea cronologiei unei perioade care era pînă acum inaccesibilă geologilor. Metoda carbonului-14 utilizată din ce în ce mai mult permite datarea cu oarecare precizie a fosilelor, dar prezintă inconvenientul de a limita evaluarea la o perioadă de cel mult 50 000 ani.

Cealaltă metodă de bază „potasiu-argon”, este bună pentru vîrste geologice mari, dar aplicarea sa la fosile mai „tînere” de 1 milion de ani este delicată. Astfel, fosilele mai vechi de 50 000 ani și mai noi de 1 000 000 de ani nu puteau fi datate cu precizie pînă nu demult, cînd dr. Bada, de la Institutul de oceanografie Scripps, a elaborat o nouă metodă bazată pe proprietatea aminoacizilor de a roti spre stînga lumina polarizată (levogir).

Atunci cînd un organism moare se produce o inversiune, lumina polarizată își schimbă direcția și este deviată spre dreapta (dextrogir).

Această inversiune nu se produce instantaneu, ci treptat, fiind cu atît mai marcată cu cît a trecut mai mult timp de la moartea moleculei. O simplă determinare polarimetrică permite evaluarea vîrstei fosilei. Dr. Bada a verificat metoda sa pe niște oase de Hominide descoperite în depresiunea Oldduwai, în Africa Orientală. Bada a evaluat vîrsta lor la 135 000 ani, valoare care a coincis cu aceea propusă de dr. Leakey pe baza studierii datelor geologice furnizate de stratul în care au fost găsite.

MAREA AMENINȚĂ MONUMENTE. . .

A.F.P. — 10 ianuarie 1973: Potrivit unor comunicări făcute de profesorul italian G. Schmidt, nivelul apelor Mării Tirenene a crescut cu un metru din antichitatea îndepărtată și pînă în prezent. În acest fel, un mormînt preistoric din Thapros (lingă Siracuză), datînd din secolul al XIV-lea i.e.n., se află astăzi cu un metru sub nivelul mării.

Pe insula Ponză, situată la vest de orașul Neapole, construcțiile din epoca împăratului August se află în prezent la înălțimea de 1,33 m deasupra nivelului mării, iar Poarta împăratului Claudiu (42 e.n.), aflată în apropierea imediată a aeroportului Fiumicino, de lingă Roma, se află la mai puțin de 0,55 m sub nivelul mării. Cercetătorii italieni, care au beneficiat în lucrările lor de elemente furnizate de confrății lor francezi, studiază în prezent Adriatica în colaborare cu specialiștii iugoslavi. Cercetările au drept scop studierea modului sistematic al variațiilor de nivel al apelor mării pe o perioadă suficient de lungă pentru a prevedea evoluția lor și pericolele care ar putea rezulta din acestea.

Adrian MÎNTULESCU